

Vývoj počtu obyvatel

Během dvacátého století vzrostla průměrná tělesná výška Evropana o 18 cm na nynějších 180 cm. Ve středověku se pohyboval průměrný vzrůst rytíře okolo 150 cm.

- V historii se počet obyvatel zvyšoval jen velmi pomalu – průměrná plodnost 5 – 6 dětí byla spojena s vysokou úmrtností – epidemie, války, ... (1.tis. př. n. l. – 80 mil., počátek letopočtu – 250 mil., 1500 – 460 mil., 1800 – 900 mil.)
- Od **počátku 19. stol.** s rozvojem industrializace se počet obyvatel na Zemi **rychle zvyšoval** v důsledku lepších životních podmínek a zdravotní péče (1830 – **1 mld.**, 1930 – **2 mld.**)
- K **největšímu růstu** došlo ve **2. pol. 20. stol.** (1960 – **3 mld.**, 1975 – **4 mld.**, 1987 – **5 mld.**, 1999 – **6 mld.**, 2005 – **6,5 mld.**)
- V současnosti určité **zpomalení** růstu počtu obyvatel (snižování počtu dětí i v některých méně vyspělých zemích)
- Odhady budoucího počtu obyvatel se nazývají **prognózy (projekce)** – na základě znalosti současného přírůstku a odhadu budoucího přírůstku se stanovuje budoucí počet obyvatel, většinou ve více variantách – současné odhady pro rok **2050 uvádí 7,7 – 9,4 mld.**
- V současnosti Zemi jako celku rozhodně nehrozí přelidnění, problém je v tom, že **největší přírůstky jsou v nejchudších zemích**, kde růst počtu obyvatel není spojen s ekonomickým rozvojem – **podvýživa, hladomor**
- Problém snižování přírůstku v zemích, kde je většina lidí negramotných – úspěchem bylo **mít co nejvíc dětí**

Podíl kontinentů na celosvětové populaci

- v průběhu 19. a počátkem 20. stol. se na růstu počtu světového obyvatelstva výrazně podílela **Evropa a Severní Amerika**
- od poloviny 20. stol. počet obyvatel **Evropy a Severní Ameriky stagnuje** a podíl na světové populaci klesá (Evropa 1950 – 20,4 %, 2000 – 12,4 %; Severní Amerika 1950 – 6,8 %, 2000 – 4,6 %)
- rychle **roste** počet obyvatel **Asie, Afriky a Latinské Ameriky**, jejich podíl se značně zvýšil (zejména u Afriky z 8,8 % v roce 1950 na 14,5 % v roce 2000 – má nejvyšší přirozený přírůstek)

Populační politika

- ovlivnění porodnosti, úmrtnosti
- ovlivnění stěhování – např. podporou imigrantů – dříve USA, Kanada, dnes už omezeno, stěhování uvnitř zemí – např. podpora méně zalidněných oblastí v Číně

Pronatalitní opatření

- mateřská dovolená, nižší daně rodin s dětmi, rodinné přídatky, porodné
- zkrácené pracovní úvazky, možnost střídání rodičů na mateřské dovolené, ...

Antinatalitní opatření

- zvýšení hranice dospělosti (Čína – 21 let) a tedy i možnosti uzavření sňatku, rozšíření antikoncepce, znevýhodnění rodin s více dětmi

Sídla

Sídlo

- Skupiny obydlí včetně hospodářských budov a komunikací tvoří **sídlo**
- složka **materiální** (obydlí, komunikace, zemědělská plocha, ...) – časově pomalu proměnlivé
- složka **sociální** (obyvatelstvo a jeho činnost) – velká dynamika

Obec

- nejnižší jednotka **správního členění**
- složena z 1 nebo více sídel (každé sídlo má své katastrální území)

Osídlení = všechna sídla v určitém území

Hustota osídlení = počet sídel na jednotku plochy (zprav. na 100km²)

Ekumena – území, které člověk obývá a ekonomicky využívá, zaujímá asi 45 % plochy souše

Anekumena – trvale neobydlená a člověkem nevyužívaná území (polární, pouštní a vysokohorské oblasti)

Venkovská sídla

- v současnosti převládá venkovské osídlení nad městy (venkovské oblasti zaujímají 85 % ekumeny)
- **asi 50 %** obyvatel žije ve **městech**, **50 % na vesnicích**
- původně sloužila k **zemědělské činnosti**, byla autonomní (obyvatelstvo tu bydlelo, odpočívalo i pracovalo)
- s rostoucí ekonomickou vyspělostí se uvolňuje vazba k přírodě
- postupně se rozšiřují prvky městského života na venkov (někde je kvalita bydlení na vyšší úrovni než ve městech)

Depopulace venkova

- **Stěhování z venkova do měst** je v současnosti problém vyspělých i rozvojových zemí, lidé se stěhují hlavně z vesnic **vzdálených od velkých měst**
- Hlavní příčinou je stěhování za prací (venkov má nedostatek pracovních příležitostí)
- Postupně dochází k **úbytku** venkovského obyvatelstva (stále více domů na vesnicích slouží pouze rekreaci)
- **Stárnutí** venkovského obyvatelstva, zhoršení vzdělanostní struktury
- Nutné **dotace** státu **do venkovských oblastí** k zajištění pracovních příležitostí – podpora rekreace, agroturistiky, tradičních řemesel, pěstování ekologických potravin, ...

Dělení venkovských sídel

- a) **seskupené** – v rovinném terénu, s kvalitní zemědělskou půdou (jižní Morava, ...)
- **sídla návěsného typu** – centrum vesnice je návěs, do níž jsou obráceny domy štíty
 - **sídla silničního typu** – centrem vesnice je dlouhá linie (hlavní komunikace)

- b) **rozptýlené** – v členitém terénu s méně úrodnou zem. půdou (Beskydy, Alpy, ...)
- c) **farmy** – zvláštní typ rozptýleného osídlení, jednotlivé zem. usedlosti jsou velmi vzdálené (Severní Amerika, Austrálie, Jižní Afrika)

Práce s atlasem

- Ke každému z následujících tvrzení napiš, zda je pravdivé nebo nepravdivé: (mapa Vývoj počtu obyvatel/Počty obyvatel v roce 1998):
 - Počty obyvatel Kolumbie je větší než počty obyvatel Peru.....
 - Počty obyvatel Egypta je menší než počty obyvatel Nigérie
 - Ve Vietnamu žije více obyvatel než v Bangladéši.....
 - Irák je lidnatější než Írán
 - V Etiopii žije více obyvatel než v Keni

- Z následující nabídky vyber státy, v nichž se má počty obyvatel do roku 2050 více než zdvojnásobit (mapa Vývoj počtu obyvatel/Počty obyvatel v roce 2050): Čína, Indie, Brazílie, Niger, Jemen, Demokratická republika Kongo, Vietnam, Somálsko, Bangladéš, Angola.
.....

- Z následující nabídky vyber státy, v nichž má počty obyvatel do roku 2050 klesnout (mapa Vývoj počtu obyvatel/Počty obyvatel v roce 2050): Španělsko, USA, Austrálie, Argentina, Itálie, Ukrajina, Rusko, Filipíny, Řecko.
.....

Práce s internetem

- Na mnoha internetových stránkách můžeš najít počítačová data populace, která ukazují přirozený pohyb obyvatel v reálném čase. Zjisti (<http://www.worldometers.info/>):
 - Aktuální počty obyvatel na Zemi.....
 - Počty narozených letos
 - Počty narozených dnes.....
 - Počty zemřelých letos
 - Počty zemřelých dnes.....
 - Absolutní přírůstek obyvatel dnes.....

- Na základě současného a budoucího odhadovaného populačního chování obyvatel lze vytvořit vzorec, pomocí něhož lze spočítat počty obyvatel na Zemi v budoucnu. Také tato počítačová data najdeš na mnoha internetových stránkách. Zjisti, kolik lidí žilo (bude žít) na Zemi (<http://www.ibiblio.org/lunarbin/worldpop/>):
 1. ledna 1980.....
 1. ledna 1990.....
 1. ledna 2000.....
 1. ledna 2010.....
 1. ledna 2020.....